

ROMANIA
PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

EXPUNERE DE MOTIVE

Pentru Legea

**pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul
organizării și funcționării serviciilor de informații în România, precum și
pentru modificarea și completarea Legii nr. 96/2006 privind statutul
deputaților și senatorilor, republicată**

Cerințele care reclamă intervenția normativă:

Nevoia de a actualiza cadrul legislativ care reglementează activitatea serviciilor de informații în România pornește de la câteva realități globale. Unu, că serviciile de informații sunt o piesă critică în asigurarea securității unui stat. Doi, că prin natura activității lor serviciile pot acumula foarte multă putere. Trei, că această putere este important să fie utilizată exclusiv în limitările constituționale și ținând cont atât de drepturile și libertățile fundamentale ale individului cât și de echilibrul puterilor în stat și nevoia de a asigura competiția democratică deschisă. Patru, că relațiile externe ale unui stat și locul acelui stat în lume se desfășoară inclusiv prin serviciile de informații. Și cinci, că un control civil eficient și

responsabil asupra serviciilor de informații este necesar atât pentru sănătatea statului și societății cât și pentru sănătatea serviciilor de informații în sine.

Aceste cinci realități valabile în orice stat ce se dorește liber și democratic sunt circumscrise în România de alte trei elemente contextuale specifice istoriei noastre, una negativă, una pozitivă, și o a treia funcțională. Prima, cea negativă, este că nu avem voie să uităm niciodată, nici peste 10 sau 20 de generații, ce impact devastator a avut asupra societății românești Securitatea comunistă și rețeaua sa de peste un milion de informatori. A doua, cea pozitivă, e că România n-ar fi intrat nici în NATO, și implicit cel mai probabil nici în UE, fără rolul critic al serviciilor de informații în consolidarea relațiilor cu partenerii occidentali, și în particular cu Statele Unite. A treia, cea funcțională, este că singurul control civil real asupra serviciilor de informații din România este cel exercitat de Președintele României. Nici o altă instituție civilă românească nu exercită control real asupra serviciilor, chiar dacă nominal sunt și altele care ar avea atribuții.

În România, activitatea serviciilor de informații se desfășoară într-un cadru legislativ stabilit în perioada imediat ulterioară căderii regimului comunist, considerat lacunar în prezent sub aspectul exercitării controlului parlamentar cât și sub aspectul numirii și demiterii conducătorilor serviciilor de informații și necesită modificări în ce privește creșterea rolului Parlamentului în decizii legate de managementul serviciilor de informații, întărirea controlului parlamentar și transparentizarea activității serviciilor.

Legislația actuală instituie o procedură inegală de numire și demitere a directorilor serviciilor. Doar pentru SRI legea de organizare prevede o procedură de demitere, indicând că eliberarea din funcție se face de Parlament, în ședință comună a celor două Camere, la propunerea Președintelui României sau a cel puțin o treime din numărul total al deputaților ori al senatorilor.

În cazul SRI, cu toate că este prevăzută în lege atât procedura de numire cât și cea de demitere a directorului, comisia parlamentară de control nu este implicată decât în procedura de numire, ceea ce face controlul parlamentar inefficient în cazul demiterii directorilor serviciului. În cazul SIE, este prevăzută în legea de organizare doar procedura de numire, nu și cea de demitere a directorului, ceea ce lasă loc de intervenție discreționară în ce privește luarea deciziei demiterii și procedura aferentă acesteia.

Considerăm că se impune ca în cazul tuturor serviciilor independente să existe o procedură unitară, transparentă și stabilită prin lege pentru numirea și demiterea directorilor, procedură care să implice și comisia parlamentară de control al serviciilor de informații, pentru a permite ca supravegherea parlamentară să poată fi exercitată și cu prilejul luării deciziilor privind managementul serviciilor de informații.

Supravegherea parlamentară a serviciilor de informații reprezintă modalitatea cea mai democratică de exercitare a controlului activității serviciilor de informații, întrucât în această ipoteză atribuțiile revin unor reprezentanți aleși în mod direct de cetățeni care au la îndemână mijloace de intervenție la nivel legislativ pentru a corecta eventuale deficiențe în funcționarea serviciilor de informații.

Controlul parlamentar trebuie să prevină abuzurile politice și să asigure o evaluare corectă a activității serviciilor, însă comisiile parlamentare se confruntă cu obstacole provenite din lipsa de experiență și/sau expertiză a membrilor în domeniul *intelligence*; sensibilitatea la presiunile politice ale partidelor din care fac parte pentru a urmări cu precădere obiectivele acestora; lipsa de timp pentru aprofundarea anumitor aspecte în legătură cu activitatea serviciilor supravegheate.

Considerăm că aceste obstacole ar putea fi depășite prin consolidarea capacității unei comisii unice de control a tuturor serviciilor de informații care funcționează în mod independent, care să asigure în interior o contrapondere la exercitarea presiunii partidelor prin includerea în componența comisiei a reprezentanților tuturor grupurilor parlamentare sub conducerea unor membri care fac parte din partidele de opoziție.¹ În mai multe state europene (Italia, Polonia etc) întâlnim comisii unice de supraveghere și control a serviciilor de informații diverse, acest mod de organizare conferind comisiei mai multă experiență și autoritate în activitatea sa, dar și posibilitatea de a evalua în mod corelat acțiunile serviciilor de informații.

Pentru obținerea unui plus de expertiză și de obiectivitate în evaluarea activității serviciilor, este necesar ca pe lângă comisia de control parlamentar să

¹ Acest model de organizare a comisiei se regăsește în mai multe state: Spania, Polonia etc conform <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201109/20110927ATT27674/20110927ATT27674EN.pdf>

funcționeze un corp de specialiști în domeniul securității naționale, juridic și tehnologiei informațiilor, acestea fiind principalele domenii de expertiză incidente în activitatea acestor servicii.

Apreciem că, dată fiind importanța comisiei parlamentare de control, precum și extinderea competențelor acesteia și profesionalizarea prin adăugarea corpului de experți, se impune ca această comisie să fie reglementată prin lege și nu prin hotărâre a Parlamentului, respectiv prin legea referitoare la statutul deputaților și senatorilor (Legea nr. 96/2006), fapt care ar conferi stabilitate și eficiență structurii de control. Reglementarea prin lege ar preveni schimbarea arbitrară a structurii și competențelor comisiei parlamentare de control, urmând ca, prin hotărâre a Parlamentului, să fie stabilite doar aspecte organizatorice (convocarea ședințelor, finanțarea corpului de specialiști etc) . Pentru transparentizarea activității acesteia, comisia trebuie să publice rapoarte de activitate periodic.

În ce privește capacitatea serviciilor de informații de a înființa companii pentru profit și alte persoane juridice, în prezent, SRI poate înființa regii autonome, srl-uri , instituții sanitare, asociații cultural-sportiv, iar SIE poate opera cu entități juridice sub acoperire. Există o serie de motive pentru care serviciile de informații ar putea dori să înființeze companii pentru profit: pentru a genera venituri care pot fi utilizate pentru finanțarea operațiunilor specifice (crearea bugetelor de operațiuni) sau pentru a obține acces la noi tehnologii sau la piețe, însă acest gen de activități poate distorsiona piața și poate crea un mediu neconcurențial în anumite domenii utilizând pârghiile pe care le dețin serviciile, cu atât mai mult cu cât acest gen de activitate nu este suficient de bine controlată, existând riscul angajării în activități ilegale sau neetice, iar prevederile legislative care permit aceste activități necesită o modificare corespunzătoare. Menționăm în acest sens că în unele țări (Franța, Germania), legea nu permite ca serviciile de informații să desfășoare activități comerciale proprii.

Activitatea serviciilor secrete se poate desfășura atât sub identitate proprie cât și sub identitate fictivă și nu este limitată la anumite domenii, însă date fiind acuzele din spațiul public privind capturarea și manipularea unor instituții de presă și influențarea unor magistrați, precum și importanța crucială a presei și justiției pentru funcționarea democratică a societății, apreciem că activitatea serviciilor de informații nu ar trebui să interfereze cu activitatea acestora, existând suficiente

mijloace de comunicare interinstituțională în cazul necesității legitime de obținere a informațiilor. De asemenea, pentru a da eficiență și obiectivitate controlului parlamentar asupra activității serviciilor de informații, acestea nu ar trebui să aibă activități operative în cadrul Parlamentului.

Schimbări preconizate:

Prin intervenția legislativă se preconizează următoarele modificări în ce privește serviciile de informații și exercitarea controlului parlamentar asupra acestora:

- O procedură de numire și demitere a directorilor transparentă și unitară, comună tuturor serviciilor de informații independente , care include comisia de control parlamentar în evaluarea managementului serviciilor.
- Îmbunătățirea și eficientizarea controlului parlamentar prin crearea unei comisii unice de control, constituită pe principiul pluralismului politic și extinderea atribuțiilor acesteia.
- Crearea unui corp de specialiști denumit Consiliul de specialitate în domeniul activității serviciilor de informații, care să ofere un plus de expertiză controlului parlamentar.
- Modificarea dispozițiilor legale care permit serviciilor să desfășoare activități comerciale și să înființeze entități juridice în diverse domenii.
- Stabilirea în mod expres a interdicției pentru serviciile de informații de a desfășura activități în domeniul justiției, presei și în cadrul Parlamentului

Proiectul de lege nu prezintă impact bugetar.

În numele inițiatorilor:

Tudor - Vlad Benga,
Deputat